Бары дойдулар пролетарийдара, холбоҥуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаҥыат 1931 сыл алтыннаах 15 нүүнүттэн тахсар

ССКП Чурапчыгаадаҕы РАЙКОМУН уонна ҮЛЭЬИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

№ 97 (4364) 1973 сыл, Атырдьах ыйын 14 күнэ ОПТУОРУННЬУК

Сыаната 2 харчы

СИР—МАРС ТРАССАҒА

Планеталар икки ардыларыгыаҕы трассаҕа түөрт автоматическай станциялар биир кэмнэ аҕыс маршай кэтиллэр.

1973 сыл атырдьах ыйын 9 күнүгэр, космос куйаларын уонна Күн систематын планеталарын чинчийии программатыгар сол түбэлиннэрэн, Советскай Союзка 1974 сыл кулун тутар ыйа ортотугар Марс планета чуҥаҥыгар тиийиэхтэҕэ автоматическай планеталар икки ардыларыгыаҕы «Марс-7» станция кэтэтиллиннэ.

«Марс-7» станцияҕа, эмиэ «Марс-6» станцияҕа курдук, советскай научнай аппаратуроны гэрэ Франция специалистарынан оҥоһуллубут уонна метр чиҥин диаметрдаах Күн радио-сардаҥалаарын чинчийиигэ, күн плазмаларын итиннэ космическай сардаҥалар характеристикаларын ууратыгар холбоһуктаах советскай-французскай экспериментэрэ ыытыллыа аналлаах прибордар туруорулуннулар. Станция конструкциятынан уонна аналынан «Марс-6» станциялыын атыллыы. Бу космическай станциялар кэтэллэрэ Марс планета уонна анаан туналыыр куйаар тустарынан баалчча голору даннайдары ылларга туһаайылыннна.

ССТА.

ХОДУҺАҒА, БААҺЫНАҒА—ОХСУУЛААХ ҮЛЭНИ!

★

ТҮРГЭННИК, СҮТҮГЭ СУОХ

Атырдьах ыйа үксэ ардахтаах буолара билиннэ. Онон күн-дьыл туорахтаах культуралар хомуурдарыгар ыарахаттары үөскэтэр буолла.

Ыйгырыыллаах хатылыылар атырдьах ыйын бастакы курдаг күннэрин сөптөөхтүк гүнаннан, бурдук үүнүүтүн 40 бырыһыанын хомуйдулар.

Ол эрээри Ленин аатынан, Эрилик Эристиин аатынан, Калинин аатынан колхозтар туорахтаах культуралар хомуурдарыгар ланна хойутаан киирдилэр, оттон Карл Маркс аатынан колхоз комбайнын саҥа оҥостоо сатыыр.

Дьиҥнээн, биирдии комбайнэр 100-түү гектар үүнүү хомуура быланнаныахтаах, тиҥэх баһыныаны хомуйтарыы бурдук буһуутуттан 4—5 күнүнэн эрэ хойутатыллыахтаах эбит буоллаҕына, оройуон барыа хаһаайыстыбаларыгар быйыл биирдии комбайнга 200—250 гектар сир үүнүүтүн хомуйуу тиксэр, оттон тиҥэх баһыныалар хомуурдара бурдук буһуутуттан лаппа ыраҕынан хойутуура билиннэ.

Быйыл комбайн новорууската итиннэ улаханыа үрдүнэн, Калинин аатынан, Карл Маркс аатынан колхозтар, Ленин аатынан колхоз Аммаатаады учаастага быланнаммыт комбайннары барыларын ситэри оҥостоо үлэлиннэ-кэ туорахтаах культуралар хомуурдарын лаппа уһатан, бурдук хадыымалга куолаһынан тохтуутун улаханнык таһаарар быһыны-майгыны үөскэттилэр.

Хомуур бастакы күннэрэ кэрдэрэллэрүнэн, хадыымалга куолас тохтуута уонна бурдук сөлөмөто кылгаһыттан ситэ хомуллубакка хаалыытын кэмэйэ олус улахан буолла. Ол курдук Субуруускай аатынан совхозка куолас тохтуута уонна быһыллыбакка хаалыыта хас биирдии гектаргга 2,4 центнергэ, Ленин аатынан колхозка 1,9 центнергэ, Эрилик Эристиин аатынан колхозка 1,5 центнергэ тэҥнэста. Атыыныгы эттэхха, бу хаһаайыстыбаларга үүнүү 15—30 бырыһыанна ситэ хомуллубакка тохтоон эрэр. Оттон нуорма быһыытынан хомуур барыматыгар туорахтаах культура тохтуута 5—7 бырыһыаннан ордуо суохтаах.

Хомууру уһатыы уонна сиикпэтэх күннэ-дьылга ыытыы туорахтаах культура ситэ хомуллубакка хаалыытын эссэ улаатынарыан сөп. Онон **бары хаһаайыстыбалар специалистара уонна комбайнердара бурдук тохтуутун мөкүтүүрдүк аччатар туһугар маннык дьаһаллары олохтуулларга наада:**

бастакытынан, **нураан күннэргэ комбайннары икки сменаннан үлэлэтиэххэ, комбайнердар үрдүк оҥорумтуолаахтык үлэлиир барыы усулуобуйаларын хаччыйыахха;**

иккиһиэнэн, **үлэлиэххэ айылаах комбайннары барыларын бэрт суһаллык эрэмүөнкэн бурдук хомууругар туруора оксуохха;**

үсүһүнэн, **бурдук үүнүүтүн саамай ныгастык хадыымалаан оҕустарыахха;**

төрдүһүнэн, **комбайннары бытаанныык хаантаран, кичэйэн үлэлэтиэххэ;**

бэсһиэнэн, **комбайн жаткатын уонна молотилкатын барыы үлэлиир чаастарын сөптөөхтүк регулировкалаан биэриэххэ;**

алтыһынан, **солбуйсу кытта туорах барыытын таһаарыныахха.**

Кэнчээрилээх, сыыс оттоох уонна ардахтаах күннэ-дьылга хомуллубут бурдуку керуҥнэхарайыыта ордук улахан болдьоҥтону ууруохха. Калинин аатынан колхоз бурдуку куурдар агрегаттын улаатыан наада. Бары хаһаайыстыбалар сиэмэ бурдук ыраастаһыныгар уталыппаккы туруоллара эрэйиллэр. Хомуллубут бурдук аҥаас халлаан анныгар суоҕэннэтин таһаарбатахха сатанар. Ленин аатынан колхоз Аммаатаады учаастагар, Эрилик Эристиин аатынан колхоз Хоптоготооду уонна Хадаардаады бригаадаларыгар бурдук сарайдарын оҥорууну түргэтэтиэххэ.

Калинин аатынан, Эрилик Эристиин аатынан колхозлар, Субуруускай аатынан совхоз бурдук ыраастыыр техниканы баччаагынан диэри ситэ-хото оремуоннуу илистэр, бурдуку ыраастаһыны эдьүүлүннэр холбуурдарынан толору механизациялыыргга тугу даҕаны оҥоробуоллар.

Хадыымалы эрдэттэн хорутууга хатылылар ыҥырыыларын хаалдардар дьыалаҥнан ааҕыллар быһаарыннылар. Оттон атын хаһаайыстыбалар бу үлэни бурдук хомуурун кытта тэҥнэтэ сатаныыр дьаһаллары ылыа илистэрин сэмэлиэххэ наада.

Пааардахмыт баһыныалар бу күннэргэ сыыс оттоҕуннан саба үүнэн эраллар. Онон хантан күһүн паарга оссо биир тогуз культивациялааһын ааҕыллуохтаадын эмиэ ummуохха.

Бурдук хомуура—былдьаһыктаах, уталыппыт үлэ. Бу дьыаланы быстаарыныы таһаарымыаҕын. Курдаг күннэри мөкүтүүрдүк туһанан, пятилетка үһүс, быһаарылаах сылын үүнүүтүн кылгас болдьоҥҥо, сүтүгэ суох хомуйуҥ!

Сэрбэйбити хааллар бакка

Болтоко отделениетыгар В. Бубякин колотун звеноҕа Түөйэ трактор оттуур. Бу эргин от, дьылын быһыытынан сыаналлатаҕа, сиэ-баар диэҕэ сөп. Отчуттар туох үммүтүн олоччутун оттоон ылларга кыһаналлар. Аспыт сылларга холбоһоҕо, тоҕо да ардыгар оту туруордаллар, уруох, сааас аннатын, күөлүн туланын, уруйа сүнньүн бүтүнүүгүн сиэйэн оттууллар.

Оҕустараччылар В. Герасимов, Н. Ефремов бүгүн маҥна, Такиндэр көҥөн тарыстылар. Аспыт ардахтаах мунньаччыларын улаханнык мэҥэйдээтилэр, тартыллар. Эбэт кэннэттэн биирэн күөл халдьаайы өттүн кырылаттаррарга диэн быһаарыннылар.

Итиннэ тэриннэн олордохторуна кинилэргэ ыалдьыт бэҕэ тиийэн кэлэр. Совхоз директора В. Х. Жебелин, партком секретаря А. М. Кривошапкин, рабочком председателэ И. Я. Чичигиноров сонун арааһын кэпсэлилэр, ударыай ыйга охсуулаахтык өттуурга дьоннорун күүдэпнэ, нөҥүүлээн биэрдилэр.

Звено аспыт сырыыта куоталаһыыга бастаан убаһаан биримнийэммитэ, бу күннэргэ 1500 центнер кэбиллибит оттоммут.

П. ЯКОВЛЕВ.

Биэс гыммыттан биирэ эрэ

Эрилик Эристиин аатынан колхозка 25524 центнер от кэбиһиллиннэ. Итиннэ от хомуурун сыллааҕы былаанын биэс гыммыттан биирэ толорулуннна.

Бастаан ыаҥар В. Е. Тарабукин звенота 2800 центнери гэбиэстэ, графиктан балтараа бүк куоһарда. Н. Г. Кириллин салайар отчуттара 1500 центнери хомсөтөн, сөбүлэстэхтэрин 125 бырыһыан тэҥэрдулар.

Д. К. Адамов, Е. Д. Феофанов салайар звенолара билиҥнэ тэтимнэрин ыһыктыбатахтарына ый иккис декадатыгар оттоһуон графиктар киириэхтэрин сөп. Колхоз Нуотара түөрт учаастагар 2800 центнер кэбиһиллибит оттоно. Маҥна В. Л. Протопопов 27 киһиэхэ звенота 1400 центнери кэбиһэн хайаларыттан да ордук үлэлээн ыаҥар.

БИҺИГИ КОРР.

СЫЛАҤ. Одохтоох орто оскуола учуутала К. Г. Макарова 15 үөрэнээччини салайан лабыкта хомуйтарда. Үүт ыамын үрдэтэр бу дьоҕуннаах эбии аналыны Марфа, Наташа Седалищевалар, Надя Дягилева, оттон да атыттар сүрдээҕин сыралаан үрдэтилэр, куулга хаалаатылар. Звено барыта 80 тонна лабыкканы хуттарда.

Оттон «Кэскил» пионерскай лагеригга сыныаммыт 50 гектар аллаастар тыаларын, уруохтар сиэстэрин кэрийэн элбэх лабыкталаах сири буллулар. Оттон мусиут лабыкталара 40 тонна буоллла. Пионердары бу үлэҕэ старшай баһаатайдара М. И. Баларина ыллыа сырытта.

П. МАКАРОВ.

КУОТАЛАҺЫЫНЫ КӨҮҮЛЭЭЧЧИЛЭР

Субуруускай аатынан совхоз Дөрдуурантаады отделениетын коммунист Семен Николаевич Литвинцев салайаччылаах урдук үүнүүтүн звенота баһыныаларга түөрт комбайны таһаарбыта. Үлэ иккки сменаннан барар. Хадыымал ыамыһах буоларыгар, бурдук тохтубатыгар хас биирдии комбайнер кыһанар.

Бурдук хомуурун 15 күн иҥнэн бүтэрэргэ, гектартан сэттэлии центнер үүнүүнү хомуйарга диэн быһаарыммыт, оройуон комбайнердарын социалистическай куоталаһыыларын көҕүлээччилэр буолбут Хатылы бурдуку үүнэрэччилэрэ Арда Чаркы баһыныаларыгар 400 гектар кэриҥнэн быстардылар. Бүгүн кинэҥэ тиийэн хомуллуохтаах сир аҥарын бүтэрэр кыахтаныллар.

Агрегаттар уонна сменалар икки ардыларыгар ким таҥа бурдуку астатарын туйуттар кохтоох куоталаһыы күүһүрэн барар.

СИИМОЖКА: звеноҕор С. Н. Литвинцев (ортоку) комбайнердарын кытта. Хаҥастан—В. С. Протопопов, Г. Д. Николаев, И. А. Протопопов, Н. И. Харайбытов.

П. СЕДАЛИЩЕВ фотота.

Бурдук хомууругар

МУГУДАЙ. «Бочуот Знака» орденнаах механизатор И. Д. Нерпякоп уонна Советскай Армиятын сулуспалаан кэлбэт Алексей Нерпяков бурдук хомуурун саҕалаатылар. Кинилэргэ сменщиктэриэн эдэр механизатордар Тимофей Поговицын, Илья Сивцев аналыннылар.

х х х

ОДЬУЛУУН. Хатыҥ Арыылаах баһыныатыгар түөрт кочбайы улэлии тахсыбыта нэдиэлэ буоллла. Маҥна пасыт куруаҥ күннэри сотаан туһаммакка хаалдылар, хомууру хойутаан саҕалаатылар. Аны ардахтан мэҥэйдэтэн турдулар. Онон дуоннаах үлэ барбата.

БАҺААРЫЫЛААХ СЫЛ ВАХТАТЫГАР

БЫЛААНЫ—АХСЫННЫ 20 КҮНҮГЭР

Биһиги производственнай коллективпыт рабочайдара, инженерэй-техническэй үлэһиттэрэ уонна студуулаахтара адыйах хонуктааҕыта — от ыйын бүтүүтүгэр Москваҕа РСФСР ахсыс ыытыылаах Верховнай Советын бөҕө сессиятыгар нэһилиэнньэни олох-дьаһах оттунан хаамчыйыыны салгыы туһсарар дьаһаллар туһугарынан боппуруос көрүллүбүтүн үрдүк эрэ кэтэҥүлүүнэн, истиг биһиэхэ көрүстүлэр.

ССКП XXIV съиһин Директивалаарыгар олоҕуран Российскай Федерацияҕа үлэһиттэри олох-дьаһах оттунан хаамчыйыы кэмэйин тохсуг пятилетка устатыгар 2,8 тэҥэ улаатыннарыы көрүллүбүтэ. Бу улахан, боччумнаах соруну олохтоох киллэриҥ биһиги ойуоннаабыт олох-дьаһах комбинатын коллектива күүһүн-сыраатын ууран туран үлэлиир.

Былыргы биһиги үлэһиттэргэ 12 суол ааас өгөҥү өгөрөр буоллубут. Ойуун нэһилиэнньэтин хас биирдии киһитигэр 1970 сылга 6 солкуобайдаах өгөҥү өгөрбүт буоллахпытына, быйыл сэттэ ыйга биир киһиэхэ ортотунан 6 солк. 10 харчыгаах өгөҥү толордубут. Сылахтар иккис ардыларыгар социалистическай куоталаһыыны кичэйиик тэнитэммит сэттэ ыйдаах производственнай былаанны бородууксуйаны батарыыга 103 бырыһыан толордубут. Эбэтэр ааспыт сыл эти кэмигэр тэҥнээтэхэ 13,3 тыһ. солк. ордук өгөҥү өгөрдүбүт.

Ордук үчүгэй түмүгү атах таҥаһын өгөрөр сыдх сигнэтэ. Маанна былырыыгыттааҕар 2,7 тыһ. солк. эбэх бородууксуйа өгөһүлүннэ. Иис сиэдэр ер сылтан ыла үлэҕэ үгүс сыраларын биэрбит, эбэх эдэр ыччаттары бэйэлэрин идеяларыгар үөйүбүт, нэһилиэнньэттэн үгүс махтаны ылбыт ССКП чилиэнэрэ Мария Сергеевна Кулаковская, Евдокия Петровна Погвицына хас ый ахсыс сорудахтарын 110—130 бырыһыанын тиийэ толорон бастаан иһэллэр. Бэҕэмолка, райсовет исполкомун чилиэнэ Ульяна Тарабукина ветераннартан эмиэ хаадсыбат, сакаалы таар үчүгэй хаачыстыбалаахтык толорон дьон-сэргэ махтанын ылар.

Дьоҥҥо кэрэ өгөһүүлээх бэрсэҕэ арааһын тигээччи Мария Афанасьевна Петрова сорудаҕын эмиэ кууруутун аһарар. Оттон кырдьаҕас-иистэнньэт Матрена Петровна Архипова пятилетка үһүс, быһаарыылаах сылынаары былаанын ааспыт сыл ыйга толорор кыахтанна.

Афанасий Егорович Захаров биригэдьиирдээх металлаах өгөһүктэргэ сыах ордук үүдүк көрдөрүүлээх. Сэттэ ыйдааҕы былаанын 190 бырыһыан толорон ааспыт сыл туһаайыллаах камиэҥэр 4 тыһ. солк. өгөҥү ордук отордо. Оттон Петр Сидорович Попов салайаччылаах фотография сыала быйыл эмиэ үчүгэйдик үлэлиир.

Нэһилиэнньэҕэ биһиги столярнай сыахпыт мастара Семен Семенович Яковлев аата киэҥник биилэр. Киһи былаанын балтараа бүк толорор, үчүгэй хаачыстыбалаах өгөһүктүүн биэрэр. Мындыр ойдоох столяр бырааллыбыт эрэ этэнэктан бэйэтэ айан үүттүүр ставогу өгөрөн үлэлэн биллэрдик чэгчэйэ, эбэх үбү кэтиллиэҕэ кэмэлэстэ.

Ааспыт сылларга предприятиеҕа суот-ахтан үлэтэ, экономическай үлэ эбэх итэҕэстэктэрэ. Онтон тэптэрэн финансовай-хаһаайыстыбаннай туруктуут молтох этэ. Итиэ бэлэҕиллэннэтин биллиэҥ дьаны сиэтэ тахса иликкэ.

Кэнэҥки иккис сылга маҥнайгы сүһүөх партийнай уонна комсомольскай тэриллэлэр, профсоюз месткомун комсомолуонан коллективка үлэ тэрээһинин туһсарыыга, дьиссиплиинэни бэрсиэргэ эбэх үлэ ыытылынна. Ол түмүгэр үлэҕэ сыһыан биллэрдик тубуста, аппаратыгар бадаҥа үрдүлиннэ.

Биһиги быйыл иккис доготтор идеологическай ыарыйаччылыы уонна бинир атах таҥаһын өгөрөр специальнай эбии ылыахпыт. Итиннэ хас оттунан илэ үрдэтэр курстарга дьону былаанныахпыт ыытан үөрэттэриэхпит. Бастыҥ производственниктар техникумнарга, училищелэргэ катэхтэн үөрэтиллэрин тэрийиэхпит. Итиэ бүкэ барыта производственнай соруктары быһаарыыбытыгар көмөлөөх буолуоҕа.

Олох-дьаһах үүнэн иһэр иннинэ ыытыллыытын толоруута, нэһилиэнньэни өгөнөн хаачыйыыны нэһилиэктэргэ 5 филиаллардаахпыт. Ол эрээри киһилэр үлэлиир, өлорор дьиэ-уот оттунан сиэтэ хаачыйлаа иликтэрин ыйар наада. Тоҕус квартаттан ыла түөрт суол өгөҥү өгөрөр өссө үс комплексный пууннары аһыахпыт.

Биһиги филиалларбытыгар үлэлиир үгүлүүбуйдаҥы тэрийиигэ сорох хаһаайыстыбалар ылсыһан эрэллэрэ үөрүүлээх. Сүбүрүүскай аатынан совхоз киин бөҕөлөгөр саҥа пуун дьиэтин ойуоннаа аан бастакыннан тутан бүтэрдэ. Мугудай нэһилиэгин Советын исполкома сельсоветтан тутуллар саҥа дьиэ аҥарын биһиэхэ биэрэргэ былааннаан.

Кэлэр сылтан ыла сахалыы национальнай өнөһүктэры кэҥэтиик пропагандалыыр сыалтан сувениринай сыаны аһар былаанныахпыт. Бастыҥ биһиги нэһилиэнньэҕэ дьиэ иҥиэгэр быстах өрөмөөнү ыытар кыра бригаадаҕа үлэлэтэбит. Итиэннэ кэлэр сылларга өссө кэҥэтэр, аналаах идэтигэр саҥаалаахпыт.

Ол эрээри биһиги үлэһитигэр-хамаастыгар итэҕэс-быһаҕас эбэх. Олох-дьаһах өгөтүн өгөрүүгэ аналлаах орто уонна үрдүк үөрэхтээх специалистар суохтарын тэҥэ. Үлэһиттэрбит ардыгар сельсоветтар исполкомнара сөптөох болҕоҥноҥ үүрбэттэр. Олорор дьиэ-уот оттунан эмиэ улахан чычырбаспыт.

Партия уонна правительство саҥа дьаһаллараҥар эпиэттээн биһиги коллективпыт 1973 сылааҕы производственнай былаанны ахсыннаны 20 күнүгэр толорорго, быйыл нэһилиэнньэ хас биирдии киһитигэр 10-нуу солкуобайдаах өгөҥү өгөрөргө соруктаан үлэлиир.

В. МАКАРОВ.
олох-дьаһах комбинатын директора.

КОЛЛЕКТИВ КИЭН ТУТТАР КИҺИТЭ

Михаил СМИРНИКОВ Чурапчыгаары хозрасчетнай механизированнай учаастакка үһүс сылын үлэлиир.

Хаанык бадарар аллан ыарахан үлэтигэр кыайыылаах-хотуулаах эдэр рабочай маннык кэлэҥнэр бастакы кунньриттэн собуланнылар. Киниэ А. М. Неустроев биригэдэтигэр сыныарбыттара, болуотунньук идэтигэр үөрэнэллэрэ. Биһиги киэн кунньэри ситиспиттэрэ. Бириигэ киэн кунньэри ситиспиттэрэ 135 бырыһыанна тиийэ толорор бөртөөхэй тутааччы буоллар.

Михаилга ааспыт сылга коммунистическай үлэ ударынтын үрдүк аата инэриллибэтэ.

Чугастаабы биириэмэҕэ ыытыллар лекциялар, бэсиэдэлэр тематикалара

Сэбиэскай-американскай, советскай-японскай, советскай-французскай сыһыаннаһыыларга сөпкө кэрдиис кэм.

ССКП XXIV съиһэ ырытан оҥорбут Эйэ программатын олохтоох киллэриҥэ бөдөҥ ситиһиилэр.

ССРС уонна социалистическай дойдулар Европаҕа уопсай куттал суох буолуутун иһин охсуһуулара.

ССКП уонна аан дойдутаабы коммунистическай хамсаһыны сайдыта.

Советскай Союз уонна Арааа Германия иккис ардыларыгар сыһыаннаһыылар.

Саха АССР уонна ойуун—тохсуг пятилеткаҕа.

ССРС экономиката—сайдыылах социализм экономиката.

РСДРП II съиһэ уонна кини бүтүн аан дойдуу үрдүнэн историческай суолтата.

В. И. Ленин национальнай боппуруоска эхсуһуута. Партия II съиһэ национальнай боппуруоска ленинскэй Программаны ылынныта.

Үлэһиттэри интернационализм уонна патриотизм тыынталар кэлиҥ — ССКП идейнэй-политическай үлэтин дьоһуннаах соруга.

ССРС-ка культура уонна норуот үөрэҕириитэ салгыы өрө көтөҕүлүүтүгэр ССКП аҕальы кыһаммыта.

ССРС-ка уопсай орто үөрэхтээһиннии сайыннарыы кэскилэрэ.

ССРС-ка профессиональнай-техническэй үөрэхтээһиннии сайыннарыы боппуруостара.

ССРС-ка аналлаах орто уонна үрдүк үөрэхтээһин кэскилэрэ.

Ыччаттар уонна студеннар Бүтүн аан дойдутаабы X фестиваллара—планета эдэр саана империализмы учары охсуһуутун чаҕылхай холобура.

От хомуура—сүөһү иитиитин дьылҕатын быһаарар сүүрүн хамнаастыа.

Пятилетка үһүс быһаарыылаах сылын үүнүүтүн түргэнник, сүүрүн суох хомуйар иһин.

Кыстыкка бэлэмнээнии—уталыттыллыбат сорук.

ССКП райкомун пропагандаҕа уонна агитацияҕа отдела.

МАГАДАН ● САХА АССР

БАСТААТЫБЫТ

Ыаллыы олорор Магадан уобалаһын уонна Саха АССР үлэһиттэрин социалистическай куоталаһыылара үтүө үгэс буолла. Бу күрэхтэһиҥ дойду хотугулуулаах өттүн экономикатын уонна культуратын чэчирин сайыннарыыга улахан көмөлөөх.

Соторуулаабыта биһиги республикабыт столицатыгар Якутскайга маллыылар социалистическай куоталаһыыларын тохсуг пятилетка үһүс, быһаарыылаах сылын бастакы аҥарыгаары түмүгэ оҥоһулунна.

Магадан уобалаһын уонна Саха АССР үлэһиттэрэ промышленнай бородууксуйаны батарыыга, сир үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ, сир уһаалаах баайдарын хостоһуулаах тиэнэ государствоҕа тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын туттарыыга сыл аҥардаах былааннарын уонна эбэһээтэлистибэлэрин үчүгэйдик толорботулар.

МАГАДАННАР электроэнергияны оҥоруутта, чох уонна балык промышленнойыгар, энергетикаҕа, автомобиль уонна муора транспортыгар үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ эбэһээтэлистибэлэрин биллэрдик куоһардылар, хонуу хостоһуутуна, эт-үүт промышленнойыгар, муора транспортыгар себестоимоһы эбэтэтилэр.

БИҺИГИ ас, эт-үүт промышленностарыгар, автомобильнай уонна авиационнай транспорта үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ государственнай былааннарбытын уонна эбэһээтэлистибэлэрбитин толордубут. Сыл бастакы аҥарыгар розничнай табаар эргиригэр, общественнай аһылыкка, нэһилиэнньэни олох-дьаһах оттунан хаамчыйыыга эмиэ үчүгэйдик үлэлээтибит.

Итиэннэ сергэ куоталаһыылаахтарга итэҕэстэр эмиэ эбэхтэрэ баалыгыллыннылар. Холобур, магаданнар геологиялаах уонна тутуулаах үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ ыытыллыбыт эбэһээтэлистибэлэрин толорботулар, табаарынай бородууксуйа себестоимоһын ааттыллар. Биһиги республикабыт геологиялаах, олохтоох промышленностаах балаҥча хаалыылаах.

1973 сыл бастакы аҥарыгаары түмүгүнэн ордук хөрөнөрүлэммит **Саха АССР 236 баллы ылла, оттон Магадан уобалаһа 120 баллаах. Онон, куоталаһыы ыыайыыларыгын тахсан, биһиги республикабыт көҕөрүллэ сылдьар Кыһыл Знамяны ылбыт хаалла.**

Пятилетка үһүс сылыгар киэн бастыахтаабын дьыл иккис аҥарыгаары үлэ-хамнас быһаарыыта.

ТАЛЛИН. «Пунале Кайту» тэкстиильнай фабрика—Эстонияҕа иҥэмэ промышленнойын тиэстэлэмэр бастыҥнартан биирдэстэрэ. Предприятие сорудахтарыгар ситиһиилээктик толорор, сыалхаах былаанны таһыарар сүүрүнэн тиэмэмэ солкуобайдаах бородууксуйаны атыылыыр. Киэн сыалтара биллиэҥ саҥа оборудованиеҕа сөбүлэнэллэр.

СИИМОККА: эрчимнэр сыалын мастарын хөмөлөһүүгэ комсомолец А. Любобратцев уонна биир бастыҥ ороччу комсомолка Л. Ботвинова.

П. КУЗНЕЦОВ фотота.
ССТА фотохрониката.

САППААСТАР САППААСТААХ КУРДУКТАР

Өлгөм үүт иһин охсуһуу үгэнигэр

Саппаас От фермата Амма өрүс кытылын өгөйөн турар диэххэ сөп. Таатта үрэх эҥэрин курдук быйыл сайын куурбатах-хаппатах, мэччирэҥэ өҥө үүнэ дойду.

Манна 90-тан тахса ынаҕы алта ыанньыксыт көрөр. Старшайдара коммунист Зоя Иннокентьевна Белых — Ленин аатынан колхоз бу Амматааҕы учаастагын опыттаах ыанньыксыта. Бүтүн колхоз киэн туттар киһитэ Үлэ Кыһыл Знамята орден кавалера Мария Фоминична Абрамованы кытта эдэркээн кыргыттар Мария Егорова, Ирина Захарова, Елена Попова уонна Матрена Саввина бииргэ үлэлииллэр. Амма орто оскуолатын төхсүс кылааһын үөрэнээччитэ Даша Неустроева сайыҥҥы каникулугар бу фермаҕа учуоттчугунан үлэни сыдьаар.

Бостуугунан сөторутааҕыта коммунист Гаврил Гаврильевич Дьячковскай анаммыт. Ынаҕы искусственнай буоһатыы пууҥугар комсомолка Анна Иванова техник-осеменатор. Бу фермаҕа икки коммунист, ЫБСЛКС түөрт чилиэнэ бааллар. Кыргыттартан үстара орто үөрэхтээх. Олор билии-көрүү, өй-санаа киэҥ-куоҥ. Онуоха эбии түс бэйэлэрин үлэлиир хаачыстыбаларын даҕар буоллахха, бу күүстээх коллектиб диэххэ наада. Онуоха да буолан былааны толоруута, эбэһээтэлистибэ кирбиитин ылыыга, учаастакка куоталаһыы далааһынын кэҥэтиитэ хамсааһыны таһаарар сүөсүһүттэр быһыыларынан биллэллэр.

Сайыҥҥы түөрт ыйга ынах ахсыттан 950-нуу кг үүтү ыырга эбэһээтэлистибэ ылынан, хадаардар бачыымнарын биир бастакынан ойообуттар. Ити толоруллуохтаах сорук болдьоҕун аҥара бүттэ. Онно бу ферма биирдии фуражнай ынахтан 476-лыы кг үүтү ыан кэллэ.

От ыйыгар бэс ыйынааҕар валовой ыаһын үс тоннаттан ордук үүммүт, биир ынахтан үүтү ылыы 37 килограмынан эбиллибит. Бастакы сайыҥҥы ыйга күннэ сэттэлии кг үүт ынах баһыттан ыаммыт буоллаҕына, от ыйыгар ити балтараа килограмынан улааппыт. Ол сэттэ ыйдаах былааны валовойунан биэс тонна кэриҥинэн, оттон биирдии фуражнай ынахтан ылыынан 66 килограмынан аһарарга тиэрдибит.

Сааһын тухары ферма үлэһитэ, кыргыттар ава табаарыстара М. Ф. Абрамова сэттэ ыйга 15 ынахтарын ахсыттан 1326-лыы кг ыабыт. Сайыҥҥы икки ыйга 691-дии килограмы ылбыт. Кини түөрт ыйга 1000-лыы килограмтан табырытар ылахтаммыт. Старшайдара З. И. Белых даҕаны итиччэҕэ тиэрдиниһи.

Кыргыттартан Мария Егорова бэс ыйынааҕар аасыыт ыйга аҕыйаҕы ыабыт. Атыттар, Ирина Захароваттан уратылара, үүтү ылыыны үрдэппит курдуктар да, былааннарын толорбокко иһэллэр. Кэлэр икки ыйга эбэһээтэлистибэларин тириттэ-хоруттэ үлэлээтэхтэринэ толоруоһуктар.

Ол аата, бастатан туран, эбии аһылыгы систиэмэ күүһүрдүөххэ наада. Онтон манны ынах ахсын тиксэр биир кг комбикорму үүгэ таас суурайан биэриини көөнньөрбө да, кэдьүүһү биэрэр эбии аһылык да диэххэ табыллыбат. Лабыкта хомуйан, КВ-200 котелу эбэтэр көөнөрү паросбразователи да үлэлэтэн көөнньөрбөнү дэлэйдик оҥоттором, сыстар түһүгар ыанньыксыттар кыһамматтар. Оттон бирииэдьиир К. Г. Сергеев бу дьылалаҕа тоҕо маннык сыһыаннаһарын учаастак салалтата ыйыталаһыан наада эбит.

Ферма аннынааҕы хотолор оттонон бүппүттэрэ ыраатпыт. Ачалаа мэччирэҥнэн ахан сылталлар. Мантан күһүн ынахтары онно киллэрдэххэ үүттэрэ биллэ эбиллэрэ чахчы.

Куоталаһыы үлэҕэ улахан хамсатар күүс буоларын билиги барыы билэбит. Саппаас От фермаҕа кыһыл мунньук диэн баар буолан баран, дьиҥэр аналыгар сөччө маарыннаабат. Ыанньыксыттар ыйдааҕы үлэлэрин түмүгүн мантан булбаккын. Ону бэйэлэрэ да билбэттэр. Учаастак киинэ — Мындаҕаайы мантан чугас. Ол гынан баран үлэҕэ күүрдэрэр көбүлүүр, саҥа ситиһиилэргэ угуйар тылдаах-остоох агитатор дуу, полит-тэрийээччи дуу манна бэрт сэдэх ыалдьыт эбит. Учаастак комсомольскай тэрилтэтиттэн бу диэки эмиэ оҕойон көрө иликтэр.

Үлэһит киһиэхэ олорор усулуобуйа улахан сабыдыаллаах. Бу чааһынан онуок-маннык диэбэппин буолан баран, кыргыттар олорор дьиэлэрин ардах курдаттыы бараҕа бэрт борҕуута суох дьылаан. Хотоннортон биир оннуга Кыһытыан иһин, кырыыса буолар шифер кэлэн сытар да, аны салайар тоһоболору суох үһү. Итиитэн атын күннээҕи кыһалҕа буолбут быһарыйдар эмиэ бааллар. Онон чугас буолан баран ыраах курдук олорор Саппаас От ферматыгар сырдатар, сэргэхситэр үлэни сэргүттэххэ сөптөөх.

Балиэтэммит кирбиини эралаахтык ылар бу коллектив бары оттунэн кырдьык да саппаастаах курдук. Ону кэлинэр уонна табаан туһанарга ферма үлэһиттэрин түмүүхэ, көбүлүүххэ.

С. ПЕТРОВ.

НЬИРЭЙ САҤА ТИТИИГЭ

Ленин аатынан колхоз уруккуу биллиилээх ньирэй көрөөччүтэ, бокуонньук И. Д. Егоров «үчүгэй, аныгылыы титииктэ тутуҥ, өччоҕуна сөҕөтох бэйэм 400 ньирэйи көрүөм-истиэм» диэн хас мунньах ахсын этэр-тыынар буолара. «Торбос абааһыта буулаабыт» дэтэр Аммаҕа да тэрилкой тэкүөбү ылар, тыыннаах иитэр, төлөһүтэр ыһах баарын бастыҥ сүөсүһүттэр ордорон тураллар. Ити эссэ тупсуоҕун, хас биирдии ньирэй көрөөччү ситиһиитэ эгил-тэгил буолуоҕун үчүгэй аҕай аналлаах тутуу суоҕа мэһэйдиир.

Колхоз Амматааҕы учаастагын старшай бирииэдьиирэ Егор Гаврильевич Сергеев муҥ-саатар киэҥ-куоҥ титииктэммит киһи диэн санааҕа ылларбыта. Учаастак сэбиэдиссэйэ Егор Семенович Дьячковскайдыын ол быһаанын-чертеһун оҥоруу түбүгэр түспүттэрэ. Специалистардыын сүбэлэһии, сирин булуу, тутуунан-кииминэн туттуллуохтааҕын тобулуу уонна ону аҕаан-суоттаан көрүү кэнниттэн колхоз бырабылыанньата туппутунан бараргы сөбүлэспитэ.

Титиик хайдах настүүлээҕий?

Бу 60 метр усталаах, 4 метр туоралаах (ньыстайа үс метр), нэнниэ уонна ойоҕосторо хапыыҥ харбыылынан быыһаарда суох гына туруору тигиллибит, шифер ньышыыстаах сарай. Итиниин инни корпуса утарыта тураллар, биэс уоннуу ньирэй киирэр устүү отделениелардаахтар. Инниларэ аһаҕас, ол устатын тухары ньирэй аһыыр хоруудалара тардыллыахтаахтар.

Корпустарын икки ардыларыгар, ортолорунан 20 метр усталаах, 6 метр туоралаах подсобнай тутуу баар. Онтон улахан аҥарыгар (14 м х 6 м) таһаҕастаах массыына кэгул киирэр тахсар ааннаах, ысныыттаах. Аҥар атта нормакуҕнаҕа анаммыт, ол түөрт ааннаах. Ити ысныыннаах ньирэй аһыыр аһа, сүөсүһүттэр туттар тэриллэрэ, о. д. а. наадалаах хараллыа. Эбии аһылыгы бэлэмнээһиҥҥэ кууһунаҕа КВ-200 котел туруоруллуо.

Ньирэйдэри группаларга араарарга тутар, зооветеринарнай обработканы ыытар, ыйыыр күрүө-хаһаа уонна миэстэ баар. Сүөсүһүттэр сынньанар, суунар, аһыыр сирдэрэ туспа — 5 м х 6 м кээмэйдээх сарай-дьиэ, аттыгар туалеттаах.

Бу Ньылла диэн алааска учаастак киинэ Мындаҕаайы бөһүөлэгэ адьас чугас турар. Онон үлэһиттэр дьиэлэриттэн сылдьан ньирэйдэрин көрүөхтэрэ. Мантан эт-үүт комбинатын сүөһү өлөрөр буойуната эмиэ бу турар. Онтон электролинияны улахан бодьуустаа суох тардыахха сөп. Өччотугар титиикка механизацияны киллэриигэ, чугас сытар күөлтэн ууну быраҕтарыыга энергия баар буола түһэр.

Ньирэй хоруудатын тимир ыатаһыннан оҥордор үйэлээх уонна санитарнай да өттүнэн ордук буолуо этэ диэнлэр. Үс алааһы эргийэ 6 км усталаах хаачча тутуллар. Онтон 4 км баҕана бүтэйинэн эргиллибит. Барыта 300 ньирэй сайылыырыгар сөптөөх мэччирэҥнээх, сөрүүкүүргэр тыалаах-хаххалаах, уулуурунгар үс күөллээх миэстэни булбуттар эбит.

Бирииэдьиир Сергеев ньирэйдэр кыстык хотонноруун булбуттарын кэннэ (балаҕан ыйын 15 күнүттэн) бу хааччахпын эссэ биир наадаҕа туһаныам диир. Кини государствоҕа атыылаһар сүөһүнү манна тутуох буоллар — бэлэм кэлэн күрүө-хаһаа, буойуна да чугас. Ол сүөһүлэри эрэйэ суох үүрэн илдьэргэ буойунаҕа диэри хаан-күрүө туттахха сатанарын этэр.

Маннык титииктэригэр эһиилги саастыттан ньирэйдэри тутар былааннаахтар. Мындаҕаайыга тутуу бара сатыыр диэххэ наада. Онтон тахсар харбыыттан, орто кээмэйдээх ахсааннаах тутуу маһыттан оҥоһуллубут титиикнэ оннук элбэх үп орсңуоттамматах. Тутааччылар хамнастарыгар 3000 солк. төлөммүт. Кырыыстыыгар 450 устууканы шифер киирбит, ол 360 солк. буолуо. Итиннэ тоһоҕо-эгин атыытын дуона суоҕу эбиллэр.

Титиин туһаҕа киирэн тугун-ханныгын көрдөрө илик. Ол эрээри биһиги оройуоммутугар маннык тутууну ыытыахха, онно ньирэйи киинээн иитиэххэ, бу дьыллаҕа туһааннаах специалистар манна көх-нэм буолуохтарын сөп эбит диэн санааҕа кэлэбин.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

Эһигини хайдах хаачыйаллары?

БИҺИГИ ЭТИИЛЭРБИТ

Соловьев нэһилиэгэ — оройуон биир ыраах, ойдон олорор мунньуга. Манна элбэх нэһилиэнньэ олорор, аҕыс кылаастаах оскуола, сибээс отделениета, сельскай Культура дьиэтэ, библиотека, оскуолаҕа киирэн иитиэхтэри саастаах оҕолор учреждениелара, о. д. а. бааллар. Бу нэһилиэк олохтоохторун хаачыйыыга быһаарыылара уолдьаспыт кэккэ боппуруостар, итэҕэстэр элбэхтэр.

Бастакытынан, сибээс үлэһиттэригэр хом санаалаахпыт. Мырылаҕа почта уон хонук баһыгар биирдэ эрэ кэлэр. Манна хаһыаты, сурунааллы мүп кырата нэдиэлэҕэ иккитэ аҕалыахха сөп этэ. Телефоммут үлэтэ эмиэ мөлтөх. Оройуон киинин кытта бэрт эрэйинэн, быста-быста кэпсэтэбит. Итиэлэри барытын сибээс үзелын салалтата билэр эрээри бачааҥҥа диэри сөптөөх дьаһаллары ыла илик. Телефон линиятын өрөмүөннүүргэ тоҕоостоох дьыл ити бириэмэтэ ааһан эрэр. Оттон быйыл бу үлэни ыытар туһунан связистэр, арааһа, толкуйдуу да иликтэр быһыылаах.

Иккиһинэн, биһиэхэ саҥа кинокартиналар кэлиилэрэ наһаа сэдэх. Уопсайынан даҕаны бу өттүнэн хаачыллыыбыт тупса илик. Ол да иһин эрэ кинокартиналары сэлбуйа сылдьаа түөртүү-биэстии төгүл көрдөрө сатыыбыт.

Үөһүнэн, нэһилиэккитигэр кэлиэн оҥоһуутун боппуруоһа быһаарылла илик. Ол буоллаҕына ордук сайыҥҥы ыйдар курдук быдьыаһыктаах бириэмэҕэ үлэҕэ хамнаска эбии мэһэйдэри үөскэтэр, кыһыҥҥы кылгас күннэргэ дьиэҕэ-уокка элбэх үлэни эрэйэр.

Бу боппуруостары биһиги оройуон туһааннаах тэрилтэлэригэр куруутун туруорсабыт уонна түргэнник быһаарыллалларын наадалаахпынан аҕабыт.

Н. СОФРОНОВ,
Соловьев нэһилиэгин Советын исполкомун председателэ.

ДАГЕСТАНСКАЙ АССР. В. И. Ленин аатынан Дагестаннааҕы государственнай университекка аасыыт үөрэх дьылыгар Дагестан, Хотугу Осетия, Кабардино-Балкария, Адыгей, Чечено-Ингушетия биэс уон национальностара алта тыһыынчаттан тахса киһи үөрэнэ. Преподавателлар сороҕо — элбэх национальностар арбаһыттара, кинилэр истэригэр 220 доктордар уонна наука кандидаттара бааллар.

Университет студеннара научнай үлэҕэ улахан ситиһиилээхтик дьарыктаналлар. Омук тыллары факультетын студеннара английскай, французскай, немецкай уонна арабскай тыллары үөрэтэллэр.

СНИМОККА: I курс группаларыттан биирдэстэригэр занятие. Иннинээ былааныга — комсомолкалар Наталья Джумакаева (ногайка) уонна Кариат Серажутдинова (аварка).

Р. ДИК фотота. ССТА фотохроникэтэ.

МИЛЛИАРД ЧИЭППЭРЭБИТ

ССРС НСУ биллэрбитин курдук, 1973 сыл атырдьах ыйын 9 күнүгэр Советскай Союз нэһилиэнньэтэ 250 мөлүйүөн киһи буолла.

1913 сылтан 1973 сылга диэри, биһиги норуоппутугар сонньоммут сэриилэр ыар содулларын оҥорбуттарын үрдүнэн, дойду нэһилиэнньэтэ 90 мөлүйүөн кэриҥэ киһинэн үүннэ. Бу кэмҥэ бары нэһилиэнньэттэн куорат нэһилиэнньэтин ылар ахсаана 18 бырыһыаттан 59 бырыһыаҥҥа диэри улаатта. Кэнники сэрии түмүгэр нэһиллибит эр дьонтуугар уонна дьахталлар ахсааннара өттүнэн хабааннаһыылара тэҥнэһэн эрэр. 16-гар диэри саастаахтарга 1959 сыллаахха дьахталлар эр дьоноттон 7,4 мөлүйүөнүнэн элбэх этилэр, оттон 1973 сылга бу саастарга эр дьонноп уонна дьахталлар ахсааннара тэҥнэстэ.

Революция иннинээҕи кэмнэ тэҥнээтэххэ ССРС-на нэһилиэнньэ өлүүтэ 3,5 төгүл кэриҥэ намтаата, оҕо өлүүтэ — 11 төгүлтэн ордук. Киһи олоҕун орто уһуна 32-тэн 70 сааска диэри улаатта.

ССТА.

Редакция ПОЧТАТЫТТАН

Махтал эһиэхэ!

Алексеевскай оройуон Чэркээх бөһүөлэгэр литература уонна искусство филиал-музейа тэриллибитэ түөрдүс сылыгар барда. Музей баайтин иннигэр саха литературатыгар, искусствотыгар, сыһыаннааҕы (саҥыат матырыйааллары, кинигэлэри, хаартыскалары) хомуйар, мунньар, көрдөрөр сорук турбута. Бадар, мас-туос иһиттэр буоллулар. Мааныгы элиэ хомуйар.

Бу соругу толоруута ыаллыы Чурапчы улахан дьоно кыһаллаллар. Ол курдук райсовет исполкомун культураҕа отделын сэбиэдиссэйэ И. Н. Кандинскай, учууталлар С. Е. Федосеева (Диринг), Н. В. Филиппов (Чакыр), В. М. Старостина (интернат-оскуола), Н. Н. Васильев (Мырыла), итиһ кырдьаҕастар А. П. Борисова—Ойунская, У. Р. Харитонова (Уорҕа), суруйааччылар В. В. Яковлев, А. С. Бродников, ноэрэчча У. Г. Лукоцкая (Диринг), киномеханик Е. В. Харитонов (Хадаар) кинигэлэри, хаһыаттары, хаартыскалары, ахтыылары бүлэн биэрдилэр.

1970, 1972 сылларга Чурапчы салаатынатыгар уонна Эрилик Эристиин аатынан колхоска ко һо сылдьар бымстанкаһы тэрийбигим. Онуоха ССКП райкома, ити колхоз салалтата улахаанык кыһаллыбыттара.

Хаппа баҕарар сырыттахха, бу оройуон дьоно үөрэ-көтө көрсөллөр, бымстанкаһы сэргииллэр, истиҥ иһирэх тылларын этэллэр. Ити сэргэлээн, истиҥ тыл барыга тэрүүттээх: маннан үгүс суруйааччылар, артистар, худуоһунньуктар, учуонайдар үүнүттэр.

ССКП райкомугар, Эрилик Эристиин аатынан колхоз салалтатыгар, «Саҥа олох» хаһыат редакциятыгар итиэннэ биирдиилээн комуолэскит таһтарыстарга бастыҥ барҕа махталбын биллэрэбин.

П. АНДРОСОВ,
Чэркээхтээҕу филиал-музей үлэһитэ.

Иккис хайа буолан...

Үс сыллаҕаа оройуонҥа комбикорм кэлэр буолбута хайыс да сыла. Субуруускай аатынан совхоз бөһүөтин иһинэтигэр тиһэр комбикорму Соловьев отделениетыгар тутар. Манна үчүгэй коруу-харайыы суоҕуттан бу харыаннаах аһылык тохтор-хоронор, сытыйар-ымыйар чинчиллэммит. Таарҕ куулларҕа биир да бүттэтэ суох күн уотугар дьэлэ снатэн, ардахтан, хаартан илдьи сытыйан иһаайиннарын үйбат гына усттүйбүттэр. Ону хорохоро хаппыһ үлүгэр ыраах сиртэн тиэллэр сүөһүгэ бартэахэй аһылыкка хайдах курдук хаһаа йыстыбаннайа суох сыһыаннаһабытый диэн хайа баҕарар киһи мунчаара түһэр.

Аһыаҕас халлаан аннытыгар, кинигэ Тэйэр Хайа буолан, бу харыаннаах аһылык хаһааыгта диэри үчүгэйдик харалдылабакка сытыах бэйэккэтэй?

Е. КОЖУРОВ.

Фотоинформация

ЛОНДОНҤА Мозамбикка португальскай колониальнай армия массовай өлөрүүтүн-өһөрүүтүн утары, Англия Португалия фашистскай режимин кытта бииргэ үлэлээһинин утары элбэх иһсинналлах бырачылыстыыр миитинннэр буоллулар.

Үөһээҥи снимокка: митинньиктэр биирдэригэр.

МОЗАМБИК патриоттара бэйэлэрин иһэ дойдуларын босхолонуутун иһин Португалия колонизаторларын утары сэбилэниилээх охсуһууну күүһүрдэллэр.

Аллараанҥы снимокка: Мозамбик босхолонуутун фронун байыаһа.

ССТА фотохрониката.

ЧИЛИ ПРАВИТЕЛЬСТВОТЫН УЛАРЫТАН ТЭРИЙИИ

САНТЬЯГО. ССТА. Чили президенэ Сальвадор Альенде республика правительствотын уларытан тэрийиини ытта. Правительствоны, киниэ национальнай куттал суох буолуутун кабинетын ыһылытыннк быһаарда. Саҥа кабинет сорукттарын чопчулаан, государство баһылыга политическай уонна экономическай уобаласка бэрээдэги олохтуохтааҕын, Чилиини, кини суверенитетын экономикатын, демократиятын уонна көҥүлүн көмүскүөхтээҕин тоһоҕолоон бэлиэтээтэ. Саҥа правительство «Партия уонна либертад» тиитээх бары фашистскай тэрилтэлэр сокуон тас өттүгэр туруорулларын ситиһиэхтээх.

ССТА.

Телеграф лиэнтэтиттэн...

ТОКИО. Японии хас да оройуоннарыгар улахан курааннаан дойду тыатын хаһаайыстыбатыгар 35 миллиард 90 мөлүйүөн иен кээмэйдээх хоромньуну аҕалла диэн биллэрэр. Сарин өҥөрүү уонна ойуура үтүнэрин министерствота. Курааттан 478 тыһыынча 800 гектар иэннээх ыһыы эмсэҕэлээтэ.

ВАШИНГТОН. Бурдук өҥөрүү Холбоһуктаах Штаттарга улахан дьыссиннийи үөскэтэр. Президент Никсон штаттар уонна буоластар полицияларыгар паадьыһаларыгар чугастааҕы үс сыллаҕа 3 миллиард 250 мөлүйүөн доллары эбии биэрэр сокуон бырайыагар илии баттаата. Правительство федеральнай бюрота (ИФБ) 1972 сыллааҕы докулаатыгар ыйытынаарбыттаан, куттаналлаах буруйу оҥорууну ахсаана дойдуга кэлии биэс сылга баттараа тоҕус бырыыһан улаатта.

РИМ. Италияҕа бэйэлэ муус устар ыйга улахан суохтар ахсаанынааҕы аас сыл туһаанааҕы кэмин кытта тэҥнээтэххэ 116 тыһыынча киһиннэн элбээтэ диэн иһитиннэрдэ Статистика киин института. 1973 сыл муус устарга дойдуга барыта 735 тыһыынча киһи үлэтэ суох баалыйда.

Дьиҥнээх иллээх ыаллыы буолууга

Сотору кэмҥэ ССРС-ка уонна Японияҕа биир кэмигэ Советскай правительство ыҥырыытынан Япония премьер-министрэ Какуэй Танака бэйэтин алтыыннан ый бастакы аҥарыгар Советскай Союзка официальнайдык ыалдьыттыыра биллэрилиннэ. Бу 1956 сыллаахха ССРС уонна Япония икки ардыларыгар сиптээх дипломатическай сыһыаннаһыылары олохтообуттан ыла аасыыт кэлин 17 сылга Япония правительствотын баһылыга бииһинэхэ бастакы сылдьыыта буолуоҕа. Биһиги дойдубутугар кэлэ сылдьыыт Япония кэннинки премьерин Япония ССРС-ны кытта сиэрдээх сыһыаннаһыыларын олохтооһуҥҥа биллэр оруоллаах бэйэтин оһуонньук Итиро Хатояма этэ.

«ССРС-ка миигин ыалдьыттааһыным сыалынан,—диэтэ Япония парламенын советниктарын палатаатын тас дьыалаларга комиссиятыгар тыл этиитигэр премьер-министр Танака,—икки дойдулар икки ардыларыгар хайыы-үйэҕэ үйэ тиэкэптэрин кэригэ кээмнэх сөбүлэһиннэригэ олоҕурав, кинилэр икки ардыларыгар доҕордуу сыһыаннаһыылары салгыы дириҥэтиигэ суолу аһыы буолара». Маныаха Танака, ордук АХШ уонна ССРС бэйэлэрин икки ардыларыгар ядернай сэриини туоратыы туһунан сөбүлэһиин курдук дьаһуннаах сөбүлэһиилэри түһэрсэр буолбахтарына, «Япония уонна Советскай Союз икки ардыларыгар сыһыаннаһыыларга чопчу уонна айымньылаах түмүктэри эмиэ ситиһиэххэ сөп» диэтэ.

Япония премьерин этиитэ япон норуотун саамай киэҥ араҥаларыгар икки дойдулар, икки ардыларыгар сайдар иллээх ыаллыы сыһыаннаһыылары чиҥэтиигэ үүнэн иһэр дьулуурга тирэнэрин диэххэ наада. Японияҕа бу дойдулар үтүө сыһыаннаһыыларын бары өттүнэн сайыннарыы япон норуотун да, ол курдук советскай норуот да национальнай интэриэстэригэр, Дальнай Востокка, Азияҕа уонна аан дойдуга бүттүүнүгэр эйэ интэриэстэригэр эппиэттиирин түмүккэ кэлээччилэр ахсааннара улаатан эрэр.

Биһиги дойдубутун кытта хардарыта табыгастаах бииргэ үлэлээһини сайыннарыыга сыһыаннаан Япония деловой эргимтэлэрэ активнай позицияны ылаллар. ССРС уонна Япония икки ардыларыгар табаар эргиирэ 1957 сылга 27 мөлүйүөн доллартан 1972 сылга миллиард долларга диэри үүннэ. Өссөтүн Сибиир уонна Дальнай Восток айылҕаларын баайдарын холбоһуктаах күүһүнэн туһаныыга сөбүлэһиини ситиһиллиннэҕинэ, маннык бииргэ үлэлээһин өссө киэҥ кэскиллэрэ арыллыахтара. Тюмень—Находка транссибирскай нефтепроводу тутуу, Саха сирин сөбүүнү өттүнээҕи коксалар чоҕу, айылга газын уонна Сахалин континентальнай шельфэтигэр нефти хостооһун уо. д. а. курдук күүтүллэр бииргэ үлэлээһин бараҕай бырайыактара бииһигин коруллалар. Япония деловой эргимтэлэрин санааларынан, бу бырайыактарга Япония кыттыыта икки дойдулар икки ардыларыгар иллээх ыаллыы буолуу баһатын өссө бөҕөргөтүө.

Советскай-японскай сыһыаннаһыылар маннык сайдыыларын Пекиннээҕи салайааччылар хаһаайыргэ сорунааллар. Киниэр Японияны, ордук ССРС-ны кытта Сибиир ресурсаларын сайыннарыыга бииргэ үлэлээһиҥҥэ сабалаатаҕына, «сачкиһилара» аһаҕастык шантаһтыыллар, провокациялаах сыллар ССРС уонна Япония икки ардыларыгар сыһыаннаһыыларга биир курдук «территориальнай боппуруос» диэни көтөҕөллөр.

Токио салайар эргимтэлэригэр ССРС, Япония икки ардыларыгар иллээх ыаллыы буолуу бөҕөргөтүү суолугар Пекин үөскэтэр мэһэйдэрин кыайан тоһуйдаах быһыы политиката хотоҕугар сабаҕаланыллар. Премьер Танака ыалдьыттааһына, кини советскай салайааччылары кытта көрсүһүүлэрэ уонна кэпсэтиһиилэрэ сөплөөхтүк ыаллыы олоруу политиката саҥа ситиһиилэригэр тирэнэрин күүтүөххэ сөп.

А. БИРЮКОВ,
ССТА ырытааччыта.

Чурапчытааҕы аналлаах оҕо спортивнай оскуолатыгар 1973—1974 сс. үөрэх дьылыгар иитиллээччилэри ылыы балаһыанньата

Оскуола көҥүл тустууга уонна оҕунан ытыыга отделениелардаах. Киниэ спорт бу көрүҥнэригэр дьоҕурдаах оҕолору ылар уонна уопсай орто үөрэҕи итиэннэ, тирэх пуунунан буолан, үрдүк спортивнай-техническэй мастерствоны баһылыырга ыҥаҕы биэрэр, республика, дойду сүүмэрдэммит хамаандаларын чилиэннэригэр кандидаттары бэлэмниир. Иитиллээччилэр оскуоланы бүтэрэллэригэр «Спорт маастарыгар кандидат», «ССРС спордун маастарын» ааттарын ылар кэскиллээхтэр.

Оскуола IV—IX кылаастарга үөрэнээччилэри ылар. Ылыллааччылар талан ылбыт спортарын көрүҥэр дьарыктаналларга улахан баҕалаах, бары предметтэргэ үчүгэй сыаналардаах, оскуолаҕа үөрэммит бары сылларынааҕы докумуоннардаах, үчүгэй дьиссипилиннээх итиэннэ оскуолаттан характеристикалаах буолуохтаахтар.

Киирээччилэр бэсиэдэлэһиилэри ааһаллар уонна физическэй сайдыыга хонтуруолунай нормативы туттараллар.

Үөрэххэ ылыллааччылар маннык докумуоннары туттараллар:

үөрэнээччи толору личнэй дьыалата;
төрөөбүт туһунан свидетельство (дьиҥнээҕэ), паспорт;
оскуола рекомендацията;
төрөппүттэрин туһунан олохтоох Совет ыспыраапката;
оскуолаҕа ылар туһунан үөрэнээччи уонна кини төрөппүттэрин сайабылыанньалара;
доруобуйа туругар медицинскэй ыспыраапка, инфекционнай ыарыыларга ыалларыы туһунан ыспыраапка;
3х4 кээмэйдээх 6 фотокарточка;
ГТО нуормаларын туттарыы туһунан докумуон.

Үөрэнээччилэри ылыы атырдьах ыйын 28 күнүгэр диэри оскуолаҕа кэлиилэринэн биирдиилээн эбэтэр чиэтэтигэр оскуола представителлэринэн ыытыллар.

Ылыллыбыттар интернат-оскуолаҕа толору государственнай хааччыйыыга олороллор.

ДИРЕКЦИЯ.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Оройуоннааҕы типография уонна «Саҥа олох» хаһыат редакциятын коллективтара типография директорыгар Массаев Петр Михайловичка таптыыр бырааттарын киһи ыраата Седалищев Николай Николаевичка уонна Диринг орто оскуолатын выпускнига

СЕДАЛИЩЕВ ГОША

Томскай куоракка соҕуманнык өлбүтүттэн бэйэлэрин дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс ул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор— 9-13-95, редакторы солбуйааччы, эппиэттиир секретарь—9-14-95, отделлар— 9-14-95, уопсай—9-15-05.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

САКААҺЫН №-рэ 97 ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 12. Тираж 2625.